

Forårshave i vilde farver

Allerede i april er Henk og Joke Cijssouws have i Holland et festfyrværkeri af glade farver takket være de tidligt blomstrende tulipaner.

TEKST: MODESTE HERWIG. FOTO: MODESTE HERWIG OG ANNEKE BEEMER

Her er vi

Hvor: Ved landsbyen Biggekerke i det sydvestlige hjørne af Holland.

Hvem: Henk og Joke Cijssouw.

Havens størrelse: 3.000 m².

Hvornår: Vi besøger haven i slutningen af april.

Foråret er kun langsomt ved at få fat. Mange træer og buske står endnu med nøgne grene, og markerne i det sydlige Holland ligger brune og venter. Men mellem markerne ligger en blomstrende have, hvor utallige løgplanter gør haven pragtfuld allerede i april. Vi er på besøg hos Henk og Joke Cijssouw i deres 3.000 m² store have.

Knald på farverne

Fruen i huset, Joke Cijssouw, elsker varme farver, helst så tidligt på året som muligt. Mellem stauder og buske har hun plantet hundredvis af tulipaner i en farverig blanding. Hun er ikke bange for at sammensætte dristige farver.

»Mine favoritfarver er laksefarvet, bordeauxrød og lysegul,« fortæller Joke. »Men også lidt mere skrigende farver kan bruges i sammensætningen af løgplanterne, fx knaldorange. Rød og lilla passer godt sammen, det er en kontrast med knald på, som jeg rigtig godt kan lide. Blå og lyserød kombineret sammen findes til gengæld ikke i min have.«

Denne måde at sammensætte farver på i haven følger de nyeste havetendenser. Farvesammensætningen kan minde om en blomstereng, hvor vilde planter vokser mellem hinanden. Tulipanblomster er ganske forskellige; nogle har bølgede bløsterblade, og andre har mørke "flammer" på en lys baggrund.

Stauder og roser på vej

I det lange bed foran huset gror stauder, buske og løgplanter sammen. Hvide blomster på bærmispel, *Amelanchier*, svæver som en sky over de farverige tulipaner. Det lange bed bliver brudt af tværgående takshække. Terrassen byder på en flot udsigt over de blomstrende frugttræer og markerne længere væk. Selv under træerne står der tulipaner.

En havearkitekt har lagt de store linjer i haven. Flere bede er omkranset af små buksbomhække, og inden for de grønne rammer af buksbom kommer de farverige blomster virkelig til deres ret.

Efter tulipanerne blomstrer der roser, stauder og opiumvalmuer, *Papaver somniferum*. »Jeg har mange forskellige farver af valmuer i haven. De krydser med hinanden og sår sig selv, så hvert år er det en overraskelse, hvilke farver der kommer frem. Disse valmuer er sammen med iris

og prydløge fantastiske efterfølgere til tulipanerne.«

Farver i skyggen

Ved siden af hestefolden er der etableret et læhegn, der beskytter haven mod blæst. I midten ligger der en sti af barkflis, som inviterer til en gåtur. »Jeg kalder den min skovsti,« fortæller Joke.

»Om foråret er der stadig meget lys under træerne, da der næsten ikke er nogle blade på dem. Skovplanterne i bunden profiterer af lyset, og de blomstrer tit allerede i marts.« Også dette skyggeområde i haven er fyldt med farver. Judaspenge, *Lunaria annua*, får lov til at så sig selv, og hvert år kommer der flere lilla blomster frem. Dette haveområde er et paradis for fugle og insekter.

Rødt og lilla i bedene

I baghaven lægger man som det første mærke til det gamle pæretræ. I april er de mørke grene fyldt med hvide blomster, og rundt om træet er der et cirkelformet bed kantet af en buksbomhæk. Her blomstrer den lille løgplante snepryd, *Chionodoxa 'Pink Giant'*. Ved siden af ligger andre bede, bl.a. et langt dobbeltbed, hvor varme nuancer af rød og lilla skaber et opløftende perspektiv.

»Også om sommeren ser man her kun rød og lilla, min yndlingsfarvekombination,« fortæller Joke Cijssouw entusiastisk. Tulipanerne 'Abu Hassan', 'Cassini' og 'Blue Beauty' blomstrer her mellem juleroser og påskekløkker, *Helleborus*, krybende læbeløs, *Ajuga reptans*, og de nye friske grønne blade af stauderne.

I baghaven har Henk og Joke flere frugttræer, der giver en rig høst, der bliver til både æblemost og cider til havens besøgende.

Nyeste tilføjelse i haven er en skærehave, fortæller Joke: »På et lille stykke mark har jeg for første gang lavet et bed, hvor jeg kan plukke blomsterne. Her kommer jeg også til at lægge tulipaner, så jeg kan lave fyldige forårsbuketter. Ud over det er der selvfølgelig mange enårige planter, som kongeskærm og

Joke Cijssouw er glad for at blande rød og lilla. Her er det de røde 'Abu Hassan'-tulipaner sammen med de lyslilla 'Atilla'-tulipaner. I baggrunden en påskekløkke.

Enkelte buksbomkugler skaber struktur mellem de mange løgplanter og stauder.

PÅ BESØG

To trofaste forårsbebudere: Middelhavsvortemælk, *Euphorbia characias* 'Humpty Dumpty', og kærmindesøster, *Brunnera macrophylla*.

Det gamle 'Conference'-pæretræ i baghaven er fyldt med hvide blomster i april. En lav buksbomhæk danner en cirkel om træet.

I baghaven har Henk og Joke også en traditionel køkkenhave, hvor de dyrker grøntsager til eget forbrug. I april er der kun få afgrøder, der forsigtigt er på vej op.

frøkenhat. Jeg har allerede kunnet binde mange buketter og nyder det meget. Jeg synes, at det er sjovt at tage en del af haven med ind i huset,« siger Joke.

Den røde have

Ved siden af folden, hvor fårene går, ligger den røde have med en beplantning, som skiller sig ud allerede på afstand. I den røde have har Joke kreeret atmosfæren af en cottagehave med en løs, tilfældig blanding af stauder og roser. Her blomstrer der kun planter med knaldrøde blomster. Om foråret er det tulipaner suppleret med ildvortemælk, *Euphorbia griffithii* 'Fireglow' med de orangerøde blomster. Om sommeren er det monarda (ofte kaldet hestemynte), floks og roser. Farverne er holdt i lyserød, rød, og mere mørktonede blade. De lidt rødlige blade på roserne spiller godt sammen med de frodige tulipaner. Selv havemøblerne er knaldrøde. Rød er en farve, som man lægger mærke til, og den kan godt bruges i et haveområde for sig selv.

Nyder årstiderne

En robotplæneklipper klarer græsslåningen, men ellers står Henk og Joke selv for vedligeholdelsen af haven. De elsker begge havearbejdet og følger årstidernes skiften på nærmeste hold, helt tæt på naturen.

»Egentlig er jeg ikke naturmenneske, men fordi jeg bor her, kan jeg ikke komme uden om naturen, og nu kan jeg rigtig godt lide det,« siger Henk Cijssouw. Interesserede havebesøgende gør vedligeholdelsen af haven sjovere. En del af marken får lov til at gro og bliver først slået i juni. Høet, fyldt med urter, bliver presset i Morten Korch-baller og bruges til at fodre hestene med om vinteren.

Hvert forår ser Joke kritisk på alle havens bede, og der, hvor der er brug for det, ændrer hun i sammensætningen. Om efteråret lægger hun igen flere tulipanløg. »Tulipaner blomstrer ofte mindre, som årene går. Derfor planter jeg hvert år nogle nye imellem. Sidste år kom rigtig mange af tulipanerne igen, så der var et hav af blomster i vores have,« siger hun.

▲ Henk og Joke vil have knald på farverne lige fra det tidlige forår. Her er det gule tulipaner 'Conqueror', hvide tulipaner 'Hakuun' og i baggrunden en judaspenge, *Lunaria annua*, som ifølge Joke er en sort med en ekstra intens farve.

◀ Joke Cijssouw skaber sine forårsbede ved at blande forskellige løgplanter som tulipaner med stauder og småbuske. Hun råder til at blande tulipanerne imellem hinanden frem for at samle sorterne i få, større grupper. Vælg tulipaner frem for mindre løgplanter som skilla, fordi de store blomster på tulipanerne træder tydeligt frem mellem de andre planter.

De bedste tulipantips fra haven

Joke Cijssouw lægger nye tulipanløg hvert efterår, da de fleste af tulipanerne i haven ikke holder længere end to år. Nogle af de mere robuste sorter kan dog holde længere. Det er blandt andet 'Spring Green', 'Orange Emperor', 'Conqueror' og 'Hakuun'.

Joke blander altid tulipanløg af forskellig farve efter denne fremgangsmåde: Vælg fem-syv sorter, og bland dem sammen i en spand. Tag mange løg af en mørk basisfarve som lilla og mindre i antal af en lys farve som laksefarvet. Drys løgene ud over bedet for at få en naturlig fordeling. I gennemsnit skal der være 15-20 tulipanløg pr. kvm. Læg løgene der, hvor de er drysset ned og i ca. 10-15 cm's dybde. Tulipanerne vil blomstre på lidt forskellige tidspunkter og forlænge blomstringsperioden i bedet betydeligt.

Besøg haven

Skal du til Holland i år, kan du besøge haven, der har åbent hele sommerhalvåret, hver torsdag fra kl. 10 til 16 – første gang 15. april. Se mere om haven på deres hollandske hjemmeside: tuinthofje.nl.